

Waldemar Chrostowski

Księga Tobiasza : orędzie,
interpretacja, recepcja : konferencja
naukowa "Interpretacja Pisma
Świętego" : Uniwersytet Kardynała
Stefana Wyszyńskiego, Warszawa, 13
V 2009

Collectanea Theologica 79/4, 5-8

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

WALDEMAR CHROSTOWSKI, WARSZAWA

**KSIĘGA TOBIASZA – OŘĘDZIE, INTERPRETACJA, RECEPCJA.
KONFERENCJA NAUKOWA „INTERPRETACJA
PISMA ŚWIĘTEGO”
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa, 13 V 2009**

Doroczne konferencje naukowe zatytułowane „Interpretacja Pisma Świętego”, organizowane we współpracy Sekcji Bibliistyki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz Katedry Bibliistyki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, okrępeły na tyle, że można już mówić o zaistnieniu i utrwaleniu się nowej tradycji. Przyjęło się, że spotkania i debaty warszawskie są poświęcone poszczególnym księgom Starego Testamentu, natomiast toruńskie – księgom Nowego Testamentu. Znaczenie i oddziaływanie tych konferencji jest tym większe, że materiały każdej z nich są publikowane na łamach „Collectanea Theologica” oraz zainicjowanego w Toruniu czasopiisma „Studia Biblica et Patristica Toruniensia”.

Tematem kolejnej konferencji, która odbyła się 13 maja 2009 r. w Auli im. Jana Pawła II na UKSW w Warszawie, była Księga Tobiasza. Na pierwszy rzut oka wydaje się, że ta mniej znana księga biblijna, należąca do ksiąg deuterokanonicznych, rzadko komentowana i czytana w liturgii, nie wywołuje takiego zainteresowania i nie przyciąga tak dużej uwagi jak inne księgi biblijne, częściej czytane i objaśniane. Okazało się jednak, że jest inaczej, ponieważ w naukowej debacie na jej temat uczestniczyli nie tylko studenci teologii, szczególnie bibliistyki, lecz również ok. 150 słuchaczy spoza UKSW, głównie wieloletnich uczestników konferencji biblijnych głoszonych przez niżej podpisanego w parafii Zwiastowana Pańskiego na warszawskim Rakowcu. Zapytania i wątpliwości, które podnoszono podczas dyskusji, świadczyły, że zarówno naukowa i popularnonaukowa refleksja nad Biblią rodzi prawdziwie błogosławione owoce. Nie trzeba dodawać, że upowszechnianie Biblii i dorobku bibliistyki katolickiej

wychodzą naprzeciw zaleceniom Kościoła, również tym, jakie powtarzały się jesienią 2008 r. podczas XII Zwyczajnego Synodu Biskupów poświęconego słowu Bożemu w życiu i misji Kościoła, w którym niżej podpisany uczestniczył jako jeden z pięciu delegatów polskich.

Konferencję otworzył ks. prof. Waldemar Chrostowski, kierownik Sekcji Biblistyki na WT UKSW i Katedry Biblistyki na WT UMK. Podkreślił potrzebę i owocność naukowych dociekań ukierunkowanych na duchowe czytanie i objaśnianie ksiąg świętych, adresowane nie tylko do specjalistów i adeptów teologii, lecz do wszystkich wiernych, którzy decydują się na wysiłek sięgania po Pismo Święte i szukania w nim drogowskazów oraz pomocy do lepszego poznawania i przeżywania swojej wiary. Jest to wiara chrześcijańska i nawet wówczas, gdy czytamy księgi Starego Testamentu, towarzyszy nam i oświeca naszą refleksję podejście chrystologiczne, a nawet chrystocentryczne, bo to Jezus Chrystus, Jego osoba i posłannictwo stanowi o sensie chrześcijańskiej lektury ksiąg świętych.

Przewodniczenie pierwszej sesji konferencji objął ks. prof. Jan Zalewski, wykładowca Nowego Testamentu na WT UKSW. Jako pierwszy wystąpił prof. Michał Wojciechowski, od 1999 r. wykładowca na nowo utworzonym wówczas Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, wcześniej wykładowca NT w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Tytuł jego referatu brzmiał: *Księga Tobita jako świadectwo o diasporze izraelskiej w Asyrii*. Autor podjął i rozwinął koncepcję istnienia prężnej i wydajnej diaspery Izraelitów w Asyrii, która stanowiła następstwo zagłady Królestwa Izraela i Samarii oraz asyryjskich deportacji ich mieszkańców. Swoje dociekania na jej temat zilustrował na przykładzie wybranych wątków i motywów z Księgi Tobiasza, jednoznacznie sugerujących środowisko diaspery wschodniej, czyli mezopotamskiej, której początki znacznie wyprzedziły okres wygnania babilońskiego. Drugi referat, opatrzony tytułem *Księga Tobiasza w kanonie Starego Testamentu*, wygłosił ks. prof. W. Chrostowski. Wychodząc od bezprecedensowego odkrycia w latach 50. XX w. aramejskich i hebrajskich świadectw tekstu Księgi Tobiasza w Qumran, zajął się problematyką ustalenia ich relacji względem greckiego tekstu zachowanego w kanonie Starego Testamentu. Następnie podjął zagadnienie genezy i okoliczności powstania oryginału tej księgi, a także jej reinterpretacji dokonanej(ych) z perspektywy judzkiej oraz dalszych losów trzech wersji tej księgi (aramejska, hebrajska i grecka) w kontekście

rabinicznej przebudowy judaizmu podjętej w drugiej połowie I w. ery chrześcijańskiej. Jej sedno polegało m. in. na radykalnym odcięciu się od potomków pobratymców z północy, którzy współtworzyli diasporę wschodnią w Mezopotamii, a także od Biblii Greckiej. Trzeci referat, zatytułowany *Małżeństwo Tobiasza i Sary w Księdze Tobiasza*, przedstawił ks. dr Waldemar L i n k e, adiunkt w Katedrze Bibliistyki WT UKSW. Skoncentrował się na parze głównych bohaterów, czyli Sarze, córce Raguela, i Tobiaszu, synu Tobita, przedstawiając na ich przykładzie wybrane wątki związane z małżeństwem. Pozwoliło to ukazać specyfikę małżeństwa żydowskiego na tle hellenistycznej kultury basenu Morza Śródziemnego.

Drugiej sesji konferencji przewodniczył ks. prof. Roman B a r t n i c k i, nowotestamentalista oraz były rektor USKW i były dziekan WT UKSW. W jej ramach wygłoszono dwa referaty. Ks. dr hab. Krzysztof B a r d s k i, prof. UKSW, wygłosił referat *Księga Tobiasza w tradycji chrześcijańskiej*. Skupił się na zachowanych wczesnochrześcijańskich objaśnieniach i komentarzach do tej księgi, ukazując ich zasadnicze wątki myślowe oraz rozpoznane w nich tendencje duchowe. Z kolei ks. dr Dariusz I w a n s k i, adiunkt na WT UMK, omówił temat *Motyw „Angelus Interpres” w Księdze Tobiasza*. Przedstawił wyraziście obecny w tej księdze motyw „Aniła Interpretatora” na tle biblijnym i pozabiblijnym, ukazał jego znaczenie i rolę w Księdze Tobiasza, a także jego związki z tradycjami apokaliptycznymi.

Niniejszy numer „Collectanea Theologica” zawiera cztery teksty warszawskiej konferencji. Treść wystąpienia prof. M. Wojciechowskiego pokrywała się z tekstem artykułu, który już ukazał się na tych łamach (CTh 75[2005] nr 4, s. 17-33). Po materiałach konferencji zostały w niniejszym numerze zamieszczone dwa teksty: pierwszy – *Droga do odkrycia żydowskiej tożsamości w środowisku diaspory. Analiza egzegetyczna Est 4,1-17*, którego autorką jest mgr-lic. Anna K o t, doktorantka na WT UKSW, a jego treść łączy się pod wieloma względami z refleksją dotyczącą Księgi Tobiasza, oraz artykuł *Papież Grzegorz Wielki jako komentator Księgi Hioba*, który napisał o. prof. Jacek S a l i j O P.

Korzyści naukowe z warszawskiej konferencji są wielorakie, lecz na pierwszy plan wybija się zwłaszcza pięć spraw. Po pierwsze, zostały przedstawione nowe argumenty na rzecz istnienia diaspory Izraelitów w Asyrii, która przetrwała okres babiloński i zachowała własną tożsamość w okresie perskim i hellenistycznym. Po drugie, dowar-

tościowano diasporę mezopotamską i jej rolę w judaizmie przełomu ery przedchrześcijańskiej i chrześcijańskiej. Po trzecie, potwierdzono fakt i skutki wielopostaciowości ówczesnego życia żydowskiego, czego wyrazem było także zróżnicowanie językowe i kulturowe poświadczane przez sporządzanie przekładów ksiąg świętych na języki, którymi wtedy mówili Żydzi. Po czwarte, jeszcze raz lepiej ukazano charakter i skutki rabinicznej przebudowy judaizmu, która postawiła poza nawiasem wąsko pojętej ortodoksji wiele aspektów wcześniejszego bogatego życia religijnego i pobożności żydowskiej. Po piąte, referaty i dyskusja ukazały specyfikę Księgi Tobiasza, a także pozwoliły ustalić domniemane źródła i inspiracje, które w niej wykorzystano.

Bardzo udane spotkanie nie zostawia wątpliwości, że tradycja dorocznych konferencji powinna być kontynuowana. Akademicki kontekst, staranny dobór tematyki i wykładowców oraz pozyskanie odpowiedzialnych słuchaczy czynią z tej debaty wydarzenie dużej rangi, potwierdzając korzyści płynące z obecności teologii na uniwersytecie.

ks. Waldemar CHROSTOWSKI